

Ancak şunu belirtmek gerekir ki notasyon-
da bazan 6/8'lik ve 6/4'lük mertebeler ka-
rıştırılmış, 6/8'lik meretebe ile yazılması ge-
reken bazı yürük semâi usulündeki eser-
ler 6/4'lük meretebe ile yazılmıştır.

Gerek yürük semâi gerekse sengin se-
mâi birer usul ismi olmakla beraber aynı
zamanda bir formun da (beste biçimi) adı-
dır ve bu sebeple bu formların vazgeçil-
mez usulleridir. Ancak sengin semâi for-
munun daha yaygın diğer adı ağır semâi-
dir ve bu formdaki eserlerin aksak semâi
usulü ile de ölçülme imkânı vardır. Sen-
gin semâi ve ağır sengin semâi usulü kla-
sik faslın ağır semâilerinde, Mevlâî âyinle-
rinin üçüncü selâmlarında, ilâhî, şarkı, tür-
kü ve saz semâilerinin dördüncü hânelerin-
de çok kullanılmıştır. Usulün birinci dar-
bı kuvvetli, ikinci dar-
bı yarı kuvvetli, üçüncü
dar-
bı ise yarı kuvvetlidir.

Hacı Ârif Bey'in "Aldın felek sen mihr-i
cemâli" mısraıyla başlayan bestenigâr, Şeyh
Hüseyin Fahreddin Dede'nin, "Âh eylediğim
gonca-i handânın içindir" mısraıyla başla-
yan hicaz, Kanûnî Âmâ Nâzım'ın, "Ağlat-
ma a zâlim beni gel etme mükedder" mıs-
raıyla başlayan hüseyinî zemzeme, Münir
Nurettin Selçuk'un, "Hâfız'ın kabri olan bah-
çede bir gül varmış" mısraıyla başlayan rast
şarkılarıyla, "Bu aşk bir bahr-i ummandır
buna hadd ü kenâr olmaz" ve, "Müştâk-ı
dilim mahbûb-i Sübhan Hüseyin'e" mısra-
larıyla başlayan segâh ilâhiler (Töre, V, 34-
35) bu usulle ölçülmüş eserlerden bazıları-
dır.

BİBLİYOGRAFYA :

Tanbûrî Cemil Bey, *Rehber-i Müsiki*, İstanbul
1321, s. 20, 43; Töre, *İlâhiler*, V, 34-35; Hüseyin
Sâdeddin Arel, *Türk Müsiki Nazariyatı Dersleri*
(haz. Onur Akdoğu), Ankara 1991, s. 92; İsmail
Hakkı Özkan, *Türk Müsiki Nazariyatı ve Usül-
leri Kudüm Velveleleri*, İstanbul 2006, s. 621-
624; Sadeddin Heper, "Türk Musikisinde Usul-
ler", *MM*, sy. 345 (1978), s. 11.

İSMAİL HAKKI ÖZKAN

SENHÜRÎ, Abdürrezzâk Ahmed

(عبد الرزاق أحمد السهوري)

(1895-1971)

XX. yüzyıl

Arap-İslâm hukukçularının
en önemli ismi.

11 Ağustos 1895'te İskenderiye'de doğ-
du. Abbâsiye Lisesi'ni bitirdikten sonra
1913 yılında o zamanki adı Medresetü'l-
hukûkî'l-Hidiviyye olan Kahire Üniversitesi
Hukuk Fakültesi'nde İngilizce hukuk öğre-

nimine başladı. 1917'de mezun olup Man-
sûre genel savcı yardımcılığına getirildi ve
1919 devrimine kadar bu görevini sürdür-
dü. Memurları greve çağırarak devrimi des-
teklediği ve Sa'd Zağlûl'un önderliğindeki
Vefd hareketine katıldığı gerekçesiyle As-
yût'a sürüldü. 1920'de Medresetü'l-kazâî-
şer'î'ye hoca tayin edildi ve burada Ab-
düvehhâb Hallâf, Ahmed Emîn gibi şah-
siyetlerle birlikte çalıştı. Muhammed
Ebû Zehre de bu okulda onun öğrencisi ol-
du. Aynı yıl hukuk doktorası yapmak üze-
re Fransa'ya gitti ve Kahire Üniversitesi Hu-
kuk Fakültesi'nden hocası E. Lambert'in
danışmanlığında Lyon Üniversitesi'nde ça-
lışmaya başladı. Burada iki doktora tezi
hazırladı. 1925'te tamamladığı, "prix de
thèse"e lâyık görülen ve Fransız akade-
mik çevrelerinde övgüyle karşılanan "İN-
giliz Yargı Kararlarında Çalışma Özgürlü-
ğüne Getirilen Sözleşmeye Dayalı Sınırla-
malar" başlıklı birinci tezle hukuk bilimleri
doktoru unvanını kazandı. Senhürî, Lam-
bert'in Lyon'daki enstitüsünde geliştirdi-
ği karşılaştırmalı hukuk yöntemini temel
alarak Anglosakson hukukuyla Roma-Lat-
tin hukuk geleneklerini incelediği bu ça-
lışmasında sadece Batı hukuk sisteminin
evrimine ilgilendiği, İslâm hukukuna de-
ğinmemiştir. Onun 1926 yılında tamamladığı
ikinci tezi İslâm dünyası başta olmak üzere
sömürge halindeki Doğu halklarında hu-
kukun geliştirilmesi için bir proje önerisi
şeklindeydi. "İslâm Hilâfeti: Doğu Ulusları
Birleştirecek Bir Organizasyonun Evrimi"
başlığını taşıyan bu tezde Senhürî, İslâm
tarihindeki en üst siyaset kurumu olan hilâ-
fetin yeniden yapılandırılması ve bu yolla
İslâm hukukunun modernize edilmesine bir
katkı sağlama-yı hedeflemiştir. 1924'te hilâ-
fetin kaldırılması sırasında birinci tezini yaz-
makta olan Senhürî'nin bu olaydan etkilenerek
1925'te ikinci tezini yazmaya karar verdiği an-
laşılmaktadır (Abdürrezzâk Ahmed es-Sen-
hürî, *Fikhü'l-hilâfe*, s. 43-49).

1926'da Mısır'a döndükten sonra Kahire
Üniversitesi Hukuk Fakültesi medenî
hukuk hocalığına tayin edilen Senhürî bu
görevi 1935 yılına kadar sürdürdü ve bu
sırada *Hilâfet* adlı eserinde öne sürdüğü
teklif için bilimsel hazırlıklar yaptı. Bir
tarafından Mısır hukuk tatbikatı ışığında

Mısır hukuk sisteminin nasıl reforme
edileceğine ilişkin fikirler geliştirirken di-
ğer taraftan İslâm hukukunun modern-
leştirilmesi üzerinde durdu. Aynı yıl Irak
hükümetinden aldığı bir davet üzerine Bağ-
dat'a gitti ve burada dekan olduğu Hukuk
Fakültesi'ne ve programına yeni bir şekil
verdi. Aynı zamanda fakülte dergisi *Mec-
celletü'l-kazâ'*ın editörlüğünü üstlendi.
Dergide İslâm dünyasındaki ilk kodifikas-
yon örnekleri olan Mecelle-i Ahkâm-ı Ad-
liyye ve Mürşidü'l-hayrân'ı Batı kanunla-
rıyla kıyaslayan yazılar kaleme aldı. Adalet
bakanının isteği üzerine Irak Medenî Ka-
nunu taslağı hazırlıklarını başlattı; ancak
annesinin hastalanması sebebiyle 1936'da
Mısır'a döndü. 1943 yılında projesini
tamamlaması için tekrar davet edilince
Iraklı bazı öğretim üyeleriyle birlikte Irak
Medenî Kanunu'nu hazırladı. Bu kanun
1951'de kabul edilerek 1953'te yürürlüğe
girdi.

Eskiden beri siyasete ilgi duyan Senhürî'nin
siyasî emelleri olduğu gerekçesiyle üniver-
sitedeki görevi 1934'te askıya alınmıştı.
1936'da Irak dönüşü Kahire Üniver-
sitesi Hukuk Fakültesi dekanlığına getiri-
lmesine rağmen bir yıl geçmeden yine
siyasî gerekçelerle bu görevden alındı.
1937'de Vefd'den ayrılan bir grubun kur-
duğu Saad Partisi'ne katılan ve on iki yıl
boyunca hükümetin çeşitli kademelerinde
görev alan Senhürî bu süre zarfında Vefd
Partisi iktidara her geldiğinde görevden
uzaklaştırıldı ya da başka görevlere
tayin edildi. 1945 yılından itibaren birçok
hükümette bakanlık yaptı. Aynı zamanda
dergilerde makaleler yazmaya ve kitap te-
lif etmeye devam eden Senhürî 1937'de
kısa bir dönem *Mecelletü'l-kânûn ve'l-
iktisâd*'ın editörlüğünü üstlendi. Aynı yıl
Lahey'deki Uluslararası Karşılaştırmalı Hu-
kuk Kongresi'ne Mısır delegasyonunun baş-
kanı olarak katıldı. Bu kongrede İslâm hu-
kukunun hayatın gereklerine uyum sağ-
layacak yapıda olduğu kararının alınma-
sında etkili oldu.

Senhürî uzun zamandır üzerinde düşün-
düğü, hakkında yazılar yazdığı, İslâmî
gelenekten kopmayan, aynı zamanda çağ-
daş bir Mısır Medenî Kanunu hazırlama
fikrini hayata geçirme fırsatını 1938'de el-
de etti. Esasen Muhammed Kadri Paşa'-

dan beri İslâmî hükümlere uygun bir medenî kanun yapma fikri Mısır'da var olmuştur. Ancak Mısırlı yöneticiler, bütün Mısır'da uygulanması için Kadri Paşa'nın hazırladığı metinden unsurlar ihtiva etmekle birlikte temelde Napolyon Kodu'na dayanan bir kanun hazırlamayı daha uygun bulmuştu. 1930'lu yıllarda bu kanunun İslâm hukuku ışığında gözden geçirilmesi istekleri sıkça dile getirilmeye başlandı. Mısır Medenî Kanunu'nu tâdil amacıyla daha önce kurulan komisyonlar başarısız olduğundan bu görev Senhûrî ile birlikte Fransız hukukçusu Lambert'e verildi. 1942'de tamamlanan ilk tasarı eleştiriler doğrultusunda olgunlaştırılarak 1948 yılında senatoya getirildi. Tasarıya karşı çıkanların bir kısmı yeni kanunun bütünüyle İslâm hukukuna uygun olması gerektiğini savunurken diğer bir grup Fransız Medenî Kanunu'nun tamamen benimsenmesini istiyordu. Senhûrî tasarıyı senatoda savundu ve bu savunma sırasında onun hem fıkıh hem karşılaştırmalı hukuk alanındaki bilgisinin derinliği bütün taraflarca takdirle karşılandı.

1949'da Senhûrî, 1946'da Fransız Conseil d'Etat modelinde kurulmuş bir mahkeme olup Anayasa Mahkemesi ve Danıştay görevi yapan Meclisü'd-devle'nin başkanlığına getirildi. 1954 yılına kadar sürdürdüğü bu görevi bir siyasî kavga ve kargaşa sonucu bırakmak zorunda kaldı. Siyasî haklarından mahrum edilmesiyle sonuçlanan bu olay Senhûrî'nin hayatında bir dönüm noktası oldu, artık hiçbir resmî görev almadı ve kendini daha çok ders verme, kitap telif etme gibi faaliyetlere adanmıştı. Bu sayede önce 1952'de ilk cildi çıkan Mısır Medenî Kanunu'nun şerhi *el-Vasîf*'le ilgili çalışmalarına devam etti, bazı Arap ülkelerinden yeni medenî kanun hazırlama projelerine çağrıldı. 1953 yılında bu amaçla Libya medenî kanun reformuna katkı sağlamak üzere bu ülkeye gitti. 1959'da Küveyt'te Küveyt Ticaret Kanunu, Denizcilik Kanunu, Tazminat Kanunu'nu ve ilk derece mahkemelerinin kanununu hazırladı. Sudan ve Bahreyn anayasaları üzerine çalışan Senhûrî, Birleşik Arap Emirlikleri federal anayasasının hazırlanması için davet edilmesine rağmen sağlığının kötüleşmesi sebebiyle oraya gidemedi. Senhûrî 21 Temmuz 1971 tarihinde vefat etti.

Arap Birliği'ne bağlı Arap Araştırmaları Enstitüsü'nde karşılaştırmalı hukuka dair verdiği derslerden *Meşâdirü'l-hak fi'l-fıkhi'l-İslâmî* adlı önemli eseri ortaya çıkmıştır. Bu eser modern müslüman hukuk-

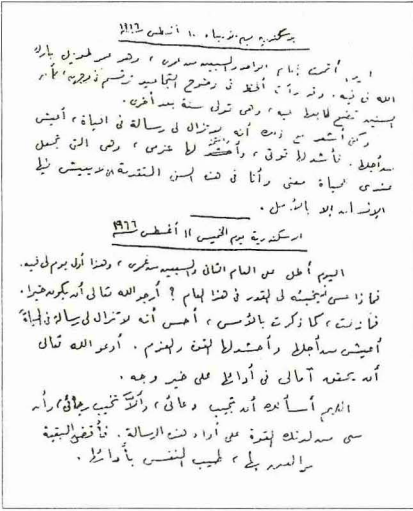
Abdürrezzâk
Ahmed
es-Senhûrî

çuları çokça meşgul eden bir problemi ele almaktadır: Klasik fıkıh kitaplarında dâğınık biçimde yer alan unsurlardan genel bir hukukî fiil teorisi çıkarılabilir mi? Eseri inceleyen Fransız İslâm hukukçusu Linnat de Bellefonds onun Batı dillerine çevrilmesi gerektiğini belirtmiş ve bu çalışmanın verdiği ilhamla İslâm hukukçularının, meselâ vekâlet kurumuna ilişkin düşüncelerinin Roma hukukçularınıninkinden daha gelişmiş olduğunu, hatta birçok açıdan Batı'da hâkim olan sistemlerden bile ileri olduğunu söylemiştir (Hill, *Sosyal ve Tarihi Bağlamı İçinde İslam Hukuku*, s. 231). Gençliğinden beri fıkıhın geliştirilmesi gerektiği fikrine sahip olan Senhûrî hayatının sonlarına doğru ortak bir Arap medenî kanununun hazırlanması yönünde düşünceler geliştirmiştir. Onun bu konudaki çabalarını benzer çağrıyı yapan İslâmcılar'ın düşüncelerinden farklı kılan önemli ayrıntı şudur: Diğerleri İslâm hukukunun canlandırılması için iki ana kaynağa (Kitap ve Sünnet) başvurarak doğrudan çıkarım yapma yolunu tercih ederken Senhûrî, 1000 yılı aşkın bir tarihe sahip zengin fıkıh kültürünün özgünlüğünü ön plana çıkaran bir islah yöntemi önermektedir.

Eserleri. 1. *Les restrictions contractuelles à la liberté individuelle de travail dans la jurisprudence anglaise* (Paris 1925). 2. *Le califat* (Paris 1926). Nâdiye es-Senhûrî tarafından Arapça'ya kısmen çevrilmiştir (*Fıkhu'l-hilâfe ve tetavvürühâ*, Kahire 1989). Bu çalışmada Senhûrî hilâfetin teorik yapısını ve tarihsel gelişimini başlangıcından kendi zamanına kadar ele alır; ardından hilâfet kurumunun modern ulus devletler bağlamında modernize edilerek İslâm birliğini temsil eden çağdaş bir kuruma dönüştürecek bir proje teklifinde bulunur. Ona göre halife Allah'ın yeryüzündeki temsilcisi olmayıp ümmetin temsilcisidir; bu fikrini o İslâm hukukunun üçüncü kaynağı olan icmâa dayandırır; ona göre

icmâ İslâm'da demokratik ilkeyi temsil etmektedir. Senhûrî'nin hilâfet projesinin temel bir unsuru da İslâm hukukunun modernleştirilmesidir. İslâm hukukunun modern şartlara uyum kapasitesine inanan Senhûrî, bunun gerçekleştirilebilmesi için Mısır'da ve diğer İslâm ülkelerinde iki aşamalı bir hukuk reformu teklif eder. Bilimsel aşama dediği birinci aşamada İslâm hukukunun karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde çalışmasını ve modern şartları karşılayabilecek şekilde bu hukukta bazı geliştirmelerin yapılmasını önerir. Bu geliştirmelerden biri İslâm hukukunda değişen ve değişmeyen yönlerin tesbiti, bir de dinî ve dünyevî ayırımının yapılmasıdır. Ona göre İslâm hukuku gerekli evrimi gerçekleştirmediği için duraklama içine girmiştir. Bu aşama geçildikten sonra yasama aşaması denilen ikinci aşama başlayacaktır. Burada radikal düzenlemeler yerine tedricî bir geçişe önem veren Senhûrî 1926'dan sonraki kariyerini bu iki aşamalı planın hayata geçirilmesine adanmıştır. 3. *‘Akdü'l-icâr* (Beyrut 1934). 4. *Nazariyyetü'l-‘akd* (Kahire 1934). 5. *el-Mûcezz fî nazariyyetü'l-‘âmme li'l-iltizâmât fi'l-kânûni'l-medenî el-Mısrî* (Kahire 1938). 6. *Uşûlü'l-kânûn evi'l-medhal li-dirâseti'l-kânûn* (Ahmed H. Ebû Sittî ile birlikte, Kahire 1941). 7. *el-Vasîf fî şerhi'l-kânûni'l-medeniyyi'l-cedîd: Nazariyyetü'l-iltizâm bi-vechîn ‘ammîn* (I-XII, Kahire 1952-1970). 8. *Meşâdirü'l-hak fi'l-fıkhi'l-İslâmî* (I-VI, Kahire 1954-1959).

Senhûrî'nin bazı önemli makaleleri de şunlardır: "Min Mecelletü'l-ahkâmî'l-'adliyye ile'l-kânûni'l-medenî el-'İrâkî ve hareketü't-taknîni'l-medenî fi'l-'aşri'l-hadis" (*Mecelletü'l-każâ*, II/1-2 [1936], s. 4-65); "Vücübü tenkîhi'l-kânûni'l-medenî el-Mısrî ve 'alâ eyyi esâsin yekûnü hâze't-tenkîh" (*Mecelletü'l-kânûn ve'l-iktisâd*, VI/1 [1936], s. 1-142); "Alâ eyyi esâsin yekûnü tenkîhi'l-kânûni'l-medenî el-Mısrî" (*el-Kitâbü'z-Zehbi li'l-Mehâkimi'l-ehlîyye*, Kahire 1938, II, 106-143); "Le droit musulman comme élément de refonte du code civil égyptien" (*Recueil d'études sur en l'honneur d'Edouard Lambert*, Paris 1938, III, 621-642); "el-Kânûnül-medenî el-'Arabî" (*Mecelletü'l-każâ*, XX/1-2 [Bağdat 1962], s. 7-33). Senhûrî'nin kızı Nâdiye es-Senhûrî ve damadı Tevfik eş-Şavî, 'Abdürrezzâk es-Senhûrî min hilâli evrâkıhi's-şahşiyye adlı bir eser kaleme almış (Kahire 1988), Senhûrî'nin doğumunun 100. yılı münasebetiyle *Mecelletü'l-kânûn ve'l-iktisâd* için *Ma-kâlâtü ve ebhâsü'l-üstâz ed-duktûr 'Abdürrezzâk es-Senhûrî* adıyla on altı Arap-

Abdürrezzâk Ahmed es-Senhûrî'nin hâtrâtındaki el yazısı

ça ve dört Fransızca makalesinden oluşan iki ciltlik özel bir sayı hazırlamışlardır (Kahire Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1992).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdürrezzâk Ahmed es-Senhûrî, *Fıkhü'l-hilâfe ve tetavvürühâ* (trc. Nâdiye es-Senhûrî), Kahire 1989, s. 43-49; Subhî Mahmesânî, *el-Mücâhidün fi'l-hak*, Beyrut 1979, s. 231-235; M. Mehdi Allâm, *el-Mecma'iyûn fi hamsine 'âmen*, Kahire 1406/1986, s. 158-160; E. Hill, *al-Sanhuri and Islamic Law: The Place and Significance of Islamic Law in the Life and Works of 'Abd al-Razzaq Ahmed al-Sanhuri Egyptian Jurist and Scholar (1895-1971)*, Cairo 1987; a.mlf., "Mukayeseli Hukuk Bilimi, Modern Bir Kanunlaştırma Bilimi'nin Gelişmesinde Bir Kaynak Olarak İslam Hukuku: 'Abdürrezzak Ahmed es-Senhûrî'nin Eseri ve Hayatında Kuram ve Uygulama", *Sosyal ve Tarihi Bağlamı İçinde İslam Hukuku* (haz. Aziz el-Azme, trc. Fethi Gedikli), İstanbul 1996, s. 183-247; a.mlf., "Al-Sanhuri and Islamic Law: The Place and Significance of Islamic Law in the Life and Work of 'Abd al-Razzaq Ahmad al-Sanhuri, Egyptian Jurist and Scholar, 1895-1971-2", *Arab Law Quarterly*, III/2, London 1988, s. 182-218; Muhammed İmâre, *ed-Duktûr 'Abdürrezzâk es-Senhûrî: İslâmiyye-tü'd-devle ve'l-medeniyye ve'l-kânûn*, Kahire 1999; A. Shalakany, "Sanhuri and the Historical Origins of Comparative Law in the Arab World (or How Sometimes Losing your Asalah can be Good for You)", *Rethinking the Masters of Comparative Law* (ed. A. Riles), Oxford-Portland 2001, s. 152-189; a.mlf., "Between Identity and Redistribution: Sanhuri, Genealogy and The Will to Islamise", *Islamic Law and Society*, VIII/2 (2001), s. 201-244; Ziyâ Şit Hattâb, "el-Magfûr leh 'Abdürrezzâk es-Senhûrî (1895-1971)", *Mecelletü'l-Kazâ'*, XXVI/3 (1971) (ayrı basım: Bağdad 1972);

Nabil Saleh, "Civil Codes of Arab Countries: The Senhûrî Codes: al-Sanhuri, 'Abd al-Razzaq", *Arab Law Quarterly*, VIII/2 (1993), s. 161-167; Oussama S. Arabi, "al-Sanhuri's Reconstruction of the Islamic Law of Contract Defect", *Journal of Islamic Studies*, VI/2, Oxford 1995, s. 153-172; a.mlf., "Intention and Method in Sanhuri's Fiqh: Cause as Ulterior Motive", *Islamic Law and Society*, IV/2, Leiden 1997, s. 200-223; Murteza Bedir, "Abdürrezzak Ahmed es-Senhûrî (1895-1971)", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy. 6, Konuya 2005, s. 439-448.

MURTEZA BEDİR

SENHÛRÎ, Muhammed Ahmed Ferec (محمد أحمد فرج السنهوري)

(1891-1977)

Mısırlı hukukçu.

4 Ocak 1891'de Kefrûşşeyh vilâyetine bağlı Desûk kazasının Mendûre köyünde doğdu. Çocukluk ve gençlik yılları İngiliz işgali döneminde geçti ve geleneksel eğitim kurumlarında yetişti. Köyünde Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek başladığı ilköğrenimini Desûk Medresesi'nde (yeni adıyla Ma'hedü Desûk) sürdürdü. Kahire'ye giderek ortaöğrenimini Ezher'de tamamladı. Daha sonra yeni açılan Medresetü'l-kazâi's-şer'î'ye kaydoldu ve 1917 yılında buradan mezun oldu. Ardından farklı yerlerde şer'iyye mahkemesi kadılığı yaptı. el-Mahkemetu'l-ulyâ eş-şer'iyye başkan yardımcılığına kadar yükseldi. 1943 tarihli Miras Kanunu ile 1946 tarihli Vakıf ve Vasiyet kanunlarının hazırlık çalışmalarında bulundu; ayrıca el-Lecnetü'l-ulyâ li-tatviri'l-kavâni'i'l-Misriyye'de görev aldı. Hür subaylar hareketi (1952) öncesindeki hükümetlerden birinde bir süre Vakıflar Bakanlığı yaptı. Bakanlıktan istifa ettikten sonra avukatlıkla meşgul oldu.

Bu görevlerinin yanı sıra Senhûrî 1920'li yıllardan itibaren sürekli eğitim hayatının içinde bulundu. Medresetü'l-kazâi's-şer'î'de ve Ezher Üniversitesi'nde ihtisas bölümlerinde ders okuttu. Öte yandan 1930'lu yıllardan itibaren Muhammed Ebû Zehre, Ali el-Haffî ve Abdülvehhâb Hallâf gibi hukukçularla birlikte Kahire Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde karşılaştırmalı İslâm hukuku dersleri verdi. Aynı zamanda İskenderiye Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde ve Ma'hedü'd-dirâsâti'l-Arabiyye'de hocalık yaptı. Mısır üniversitelerini geliştirmek ve Ezher Üniversitesi'nde yeni düzenlemeler yapmak amacıyla oluşturulan komisyonlarda yer aldı. 1961'de kurulan Ezher'e bağlı Mecmau'l-buhûsi'l-İslâmiyye'nin (İslâm Araştırmaları Akademisi) üyesi olan Senhûrî, Kahire Üniversitesi Hukuk Fakül-

tesi'nde birlikte görev yaptığı İslâm hukukçularıyla belirtilen akademiye bağlı Lecnetü'l-buhûsi'l-fikhiyye'de (Fıkıh Araştırmaları Komisyonu) yıllarca çalıştı. Hanefî üyeleri arasında yer aldığı bu komisyona 1970'li yıllarda başkanlık yaptı. Öte yandan 1961'de Vakıflar Bakanlığı'na bağlı el-Meclisü'l-a'lâ li-ş-şu'ni'l-İslâmiyye'nin yayımlamaya başladığı *Mevsû'atü Cemâl 'Abdinnâşir fi'l-fıkhil-İslâmî (Mevsû'atü'l-fıkhil-İslâmî)* projesini hazırlayan heyette görev aldı ve ansiklopedide dört Sünnî mezhebin yanı sıra Ca'feriyye, Zeydiyye, Zâhiriyye ve İbâziyye mezheplerinin esas alınması anlayışının benimsenmesinde etkili oldu. Ayrıca *Dâ'iretü'l-ma'ârifil-'Arabîyye'nin* yayın kurulunda bulundu. 1971'de Kültür Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Dârü't-telîf ve't-terceme ve'n-neşr'in İslâm kültürü ve eserlerini ihya komisyonuna başkanlık yaptı. 14 Mart 1977'de vefat etti.

Senhûrî'nin İslâm Araştırmaları Akademisi'nin 1964 tarihli birinci ve 1972 tarihli yedinci kongrelerinde sunduğu telifik ve sigortayla ilgili bildirimler, her iki konuda İslâm dünyasındaki çağdaş tartışmaların seyrini önemli ölçüde etkilemiştir. Bunlardan ilki, İslâm hukukunun kanunlaştırılması ve uygulanması aşamasında farklı fıkıh mezheplerinin görüş ve doktrinlerinden seçme ve tercihler yapılması konusundaki "et-Telifik beyne ahkâmî'l-mezâhib" adlı çalışmadır. Senhûrî'nin bu konuyu ele almasının sebebi, 1920'li yıllardan itibaren Mısır'da devam eden ve farklı mezheplerden seçme ve tercihte bulunma anlayışına dayanan kanunlaştırma çalışmalarıyla birlikte telifik meselesinin yoğun biçimde tartışılmaya başlanmasıdır. Klasik dönem İslâm âlimlerinin konu hakkındaki görüşlerinin mezheplere göre ele alındığı çalışmanın iki temel hedefinden söz edilebilir. Birincisi, telifik müslümanların ittifakı ve icmâyla bâtil sayıldığı tezinin isabetli olmadığını, farklı telifik türlerinin ayrı ayrı ele alınması gerektiğini, İslâm âlimlerinden bir kısmının câiz görmediği telifik türünün bir grup âlim tarafından belirli şartlarla ve diğer bir grup tarafından mutlak biçimde câiz görüldüğünü ortaya koymaktır. İkincisi, daha ziyade belirli bir fikhî meselede uygulamak üzere farklı mezhep görüşlerinden seçmeler yapılması şeklindeki telifik tartışmaya sebep olduğunu, ilerde hangi olaylarda uygulanacağı dikkate alınmaksızın küllî ve genel hükümlerin belirlenmesi sırasında yapılacak seçmenin ise tartışmanın dışında kaldığını vurgulamaktır. Senhûrî'ye göre hukuk alanındaki kanunlaştırma çalışmalarında benimse-